

**Universitat de les
Illes Balears**

**Títol: La família i els agents implicats en l'educació
dels joves.**

NOM AUTOR: *Mercedes Torres Riutort*

Memòria del Treball de Final de Màster

Màster Universitari de Formació del Professorat
(Especialitat/Itinerari de Tecnologia de Serveis)

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2015-2016

Data XX-05-2016

Signatura de l'autor _____

Nom Tutor del Treball Marta Escoda Trobat

Signatura Tutor _____

Nom Cotutor (si escau) _____

Signatura Cotutor _____

Acceptat pel Director del Màster Universitari de _____ *Signatura* _____

ÍNDEX

1. Resum	3
2. Objectius del treball i metodologia	
2.1 Objectius	4
2.2 Metodologia	4
3. Estat de la qüestió	
3.1 Concepte de socialització	6
3.2 La família i la seva diversitat	7
3.3 La família i els estils educatius	8
3.4 Família i escola: la participació de les famílies als centres educatius de secundària	9
3.5 La realitat educativa a Espanya i a les Illes Balears	11
3.6 Models teòrics d'intervenció social	12
3.7 Treballar des de la resiliència	13
3.8 Els programes de competències parentals	15
3.9 Experiències a l'àmbit educatiu	17
3.10 Programes de competències parentals a les Illes Balears	19
4. Desenvolupament de la proposta	
4.1 Justificació de la proposta	22
4.2 Comparació de dos programes de referència a les Illes Balears	23
4.3 Objectius didàctics de l'aplicació d'aquesta proposta	
4.3.1 Objectius a nivell de centre educatiu	34
4.3.2 Objectius a nivell didàctic	34
4.4 Aplicació de la proposta	35
4.5 Metodologia	36
4.6 Unitat didàctica	
4.6.1 Contribució de la unitat didàctica a les competències bàsiques	39
4.6.2 Objectius del currículum als que contribueix la unitat didàctica	40
4.6.3 Continguts	41
4.6.4 Activitats del procés d'ensenyament/ aprenentatge	42
4.6.5 Avaluació	44
4.6.6 Cronograma/temporització	46
4.6.7 Atenció a la diversitat	49
4.6.8 Foment de les TIC	50
5. Conclusions	51
6. Referències	53
7. Bibliografia	55

1. RESUM

Aquest document pretén fer una revisió dels aspectes més rellevats relacionats amb la família i l'escola com agents educatius i socialitzadors. Es veuran aspectes com la importància de la socialització, les característiques de les famílies, la realitat educativa a les Illes Balears i la relació família-escola. Es parlarà dels principals models d'intervenció social en que es basa la proposta així com del concepte de resiliència com a aspecte positiu a treballat des de l'escola. També es farà una revisió dels principals programes de competències parentals que es duen a terme a les Illes Balears i algunes experiències educatives en la implementació de programes d'aquest tipus.

A rel d'aquesta revisió, es proposa implementar un programa de competències emocionals, educatives i parentals des del centre educatiu dirigit als pares i mares dels joves de 1er d'ESO. Es preveu posar en marxa aquesta iniciativa entre el centre educatiu i els Serveis Socials. Per a l'aplicació d'aquesta proposta a nivell didàctic, es planteja impartir als alumnes de formació professional d'animació sociocultural i turística, una unitat didàctica sobre competències parentals emmarcada dins el mòdul professional d'intervenció socioeducativa en joves amb l'objectiu de formar-los. A la unitat didàctica s'inclourà la formació especialitzada del programa, realitzada pels seus creadors, i la participació dels alumnes en algunes de les sessions que es duran a terme amb els pares i mares durant la implementació del programa.

Paraules clau: socialització, família, escola, competències parentals, resiliència.

2. OBJECTIUS DEL TREBALL I METODOLOGIA

2.1 Objectius

El present treball té com objectius:

- Revisar l'estat de la qüestió sobre la família i l'escola com agents educatius i socialitzadors.
- Analitzar els principals programes de competències parentals a les Illes Balears.
- Proposar un programa de competències parentals com a estratègia d'intervenció amb famílies des del centre educatiu amb la col·laboració dels Serveis Socials.
- Formar als alumnes de formació professional d'animació sociocultural i turística en competències parentals.
- Facilitar la participació als alumnes de formació professional d'animació sociocultural i turística, dins el mòdul professional d'intervenció socioeducativa amb joves, en la implementació d'un programa de competències parentals dins el centre.

2.2 Metodologia

Després d'una revisió teòrica de l'estat de la qüestió en quant a la família i l'escola com a agents educatius i socialitzadors, s'elabora la proposta. S'utilitzarà una metodologia comparativa de dos programes de referència basats en l'evidència. A partir d'aquesta comparació es triarà un d'ells per a la implementació des del centre educatiu amb les famílies dels alumnes de 1er d'ESO i la formació especialitzada dels alumnes de formació professional.

La posta en marxa d'aquest proposta, d'una banda, crea un espai per a la comunicació i formació en competències emocionals, educatives i parentals pels pares i mares i fomenta la comunicació entre el centre educatiu i els

Serveis Socials, el que permet un treball unificat i consensuat. D'altra banda, permet formar als alumnes de formació professional en competències parentals i que participin en una experiència educativa d'implementació d'un d'aquests programes.

El programa serà exposat als alumnes en una unitat didàctica que versa sobre competències parentals. L'exposició combinarà el discurs magistral amb la participació dels alumnes. El docent fomentarà el debat, la recerca d'informació, el treball cooperatiu, l'escenificació i el role playing. Els alumnes posaran en marxa les estratègies apreses en un context multidisciplinar basat en el treball en xarxa entre els professionals implicats en l'educació dels joves. Participaran en una experiència real que els permetrà lligar els coneixements adquirits a la teoria a la part pràctica. Així mateix, comptaran amb el suport del docent i dels professionals que duran a terme les sessions.

Tant per l'aplicació de la proposta a nivell de centre com pel desenvolupament de la unitat didàctica es comptarà amb el material específic i la formació especialitzada del programa seleccionat. Es realitzarà un curs de formació per part dels creadors del programa dirigit als professionals que hagin d'implementar-lo. En aquest curs també hi participaran els alumnes.

En quant a la posta en marxa d'aquesta iniciativa des del centre escolar, s'hauria de comptar amb la participació dels docents i orientadors/es interessats, el treballador/a social i educador/a social dels Serveis Socials d'atenció primària i la impartició de la formació per part dels creadors del programa. Una vegada formats, s'hauria d'elaborar un cronograma per a la implementació, definir els coordinadors i les seves funcions, adequar l'espai, preparar el material i recursos necessaris, seleccionar el curs o cursos destinataris i contactar amb les famílies. La posta en marxa d'aquesta experiència requerirà la col·laboració dels professionals implicats i seria recomanable establir reunions de seguiment així com un control de l'assistència.

Pel desenvolupament de la unitat didàctica, el docent anirà introduint els continguts teòrics i donarà les indicacions per a la realització d'un treball grupal. Els alumnes hauran de preparar una presentació sobre aquest treball per exposar i compartir amb la classe. A més es treballaran dinàmiques específiques previstes a la guia del programa. Suposarà l'enfrontament de les seves pors, la representació de situacions reals i una aproximació al que posteriorment hauran de realitzar a les sessions reals. Serà fonamental el treball en equip. Es tindran en compte els continguts bàsics del mòdul professional anomenat, inclòs al currículum del títol de Tècnic Superior en Animació Sociocultural i Turística.

3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

3.1 El concepte de socialització

Tal com va definir Durkheim "L'educació no és, doncs, per a ella (la societat) més que el mitjà a través del qual prepara en l'esperit dels nens les condicions essencials de la seva pròpia existència" "l'educació és una socialització...de la generació jove" (Curell, J. i Homs, O. 1991). Tenint en compte aquest concepte, l'educació és fonamental per a formar l'individu per a que visqui en harmonia dins la societat a la que pertany. Suposarà l'assoliment de normes socials de convivència amb els seus iguals i amb el medi que l'envolta així com coneixements pel seu desenvolupament a la vida adulta.

Segons aquest autor, l'educació és un fet que es dona en totes les societats d'acord amb unes tradicions, uns costums, unes regles explícites o implícites, en un marc determinat d'institucions, amb un utilitatge propi, sota la influència d'idees i sentiments. (Curell, J. i Homs, O. 1991). L'educació estarà doncs condicionada per les característiques de la societat on neixi i es formi l'individu. Tindrà unes peculiaritats pròpies encara que l'objectiu serà el mateix.

La socialització serà única per a cada individu donat que les característiques pròpies de cada un, o factors endògens, es combinaran amb els ambientals o socials. La socialització és entesa com "El procés mitjançant el qual

s'aconsegueix que l'individu s'inserti en una societat determinada acceptant com a propi l'ordre establert a dita societat" (Gómez, C. i Domínguez, J.A. 1998).

Així doncs, tal com s'ha reflectint anteriorment, "L'home està condicionat en el seu procés de socialització, per l'herència rebuda, però no està determinat de tal forma que no pugui construir el seu destí" (Gómez, C. i Domínguez, J.A. 1998). A partir d'aquesta premissa, s'ha de considerar l'individu com a part activa de la seva pròpia socialització, amb unes capacitats i potencialitats pròpies per adaptar-se i sobreposar-se en contextos traumàtics o d'exclusió.

La cultura i l'entorn social funcionen també com agents socialitzadors de la personalitat i tindran més pes que els factors ambientals i biològics, encara que tampoc es poden considerar determinants.

Es poden identificar diferents agents socialitzadors amb diferents nivells d'influència segons el contacte que mantinguin amb l'individu. L'agent principal és la família donat que és on creix i es desenvolupa l'individu. En segon lloc l'escola, context on es creen els grups d'iguals. Aquests grups primaris de socialització tenen gran influència en la formació de la personalitat dels infants, segons el professor Charles H. Clooney.

3.2 La família i la seva diversitat

La crisi econòmica que es va iniciar al 2007 ha suposat un fort impacte per a les famílies. El nombre llars que es troben en situació d'exclusió social s'ha vist augmentat. Les famílies que no disposen d'una xarxa de seguretat be per ser llars monoparentals, no disposar de familiars o trobar-se a un país estranger, entre altres, els exposa a una major probabilitat d'exclusió social. Com a conseqüència es produeix un augment de la demanda de prestacions en un moment de crisi econòmica en el que precisament la tendència ha estat reduir-les. (Cerc, 2004; Haveman i Wolfe, 1994; Huston, 1991; Maurin, 2002; Mayer, 1997 de Navarro, V.; Clua-Losada, M. 2012).

“Espanya es situa entre els països desenvolupats amb major taxa de pobresa infantil. Això situa a la infància en una situació de gran vulnerabilitat. Tal com exposen diversos estudis, les mancances sofertes els primers anys de vida tindran un gran impacte a llarg termini en el desenvolupament educatiu i inclòs en la futura inserció laboral i social dels menors (Cerc, 2004; Haveman i Wolfe, 1994; Huston, 1991; Maurin, 2002; Mayer, 1997 de Navarro, V.; Clua-Losada, M. 2012).

Segons dades de 2010, “la taxa de pobresa infantil a Espanya era d’un 24, 5% (menors de 16 anys a llars amb ingressos per sota del 60% de la mitjana d’ingressos nacional); xifra que situava a Espanya entre els països amb nivells més alts de pobresa infantil als països desenvolupats (UNICEF, 2010 de Navarro, V.; Clua-Losada, M. 2012).

La família, com a primer medi socialitzador on l’infant va creant la seva personalitat, té altres influències en ells que estan relacionades amb els estils educatius dels pares i mares i amb les competències parentals a l’hora d’educar als seus fills. Serà determinant per un desenvolupament sa a nivell físic i mental que hagin estat criats des de l’acceptació, el respecte, l’afectivitat i l’estimulació.

“Si els pares no posseeixen les competències parentals necessàries per satisfer les necessitats dels seus fills i, a més, els hi fan mal, és molt probable que els nins en el moment de la intervenció presentin necessitats especials, tan a nivell terapèutic com educatiu” (Navarro, V.; Clua-Losada, M. 2012). En aquesta línia els programes d’intervenció social de prevenció, com per exemple els de competències emocionals, educatives i parentals, són una estratègia que pot reduir l’impacte i evitar situacions greus.

3.3 La família i els estils educatius

Els estils educatius dels pares i mares són un aspecte clau en la socialització familiar. En un moment en que la família està sofrint canvis estructurals, és important insistir en l’elecció de les pràctiques educatives.

Una de les principals aproximacions tipològiques dels estils educatius dels pares fou creada per Baumrind (1967) i continuada per Maccoby i Martin (1983). Aquests estils fan referència a les interaccions entre pares i fills en diverses situacions. La classificació dels estils es caracteritza per la combinació de les dimensions d'afecte i control dels pares cap als fills. A partir d'aquestes combinacions es diferencien quatre estils (López, S. P., Mesa, J. L., & Linares, M. C. C. G., 2002).

1. L'autoritari: alt nivell de control i ordre i un baix nivell d'afecte. No solen realitzar intercanvis verbals amb els seus fills.
2. Democràtic o autoritatiu: alts nivells de control com d'afecte. Proporcionen suport i afecte als seus fills. Estimulen la comunicació bidireccional i estableixen normes que regulen la seva conducta.
3. El permissiu: baix control i alt nivell d'afecte. Són tolerants i afectuosos, però plantegen poques exigències als seus fills i els permeten una considerable autoregulació.
4. El negligent o indiferent: baix nivell tant de control com d'afecte. Són progenitors que es preocupen de sí mateixos, desatenent les seves responsabilitats paternes.

Aquesta classificació és ampliada per Schaefer (1997) amb l'estil sobreprotector, caracteritzat per la demanda i la resposta parental de manera extrema (de la Iglesia, G., Ongarato, P., & Liporace, M. F., 2010).

Els programes de competència parental possibiliten un espai per a treballar els estils educatius familiars en un context de comprensió i reflexió, donant l'oportunitat als pares i mares d'aprendre estratègies més adequades. Els beneficis d'aquesta formació no només es tradueixen a l'àmbit familiar si no també a l'educatiu i social. Les avantatges de treballar amb programes basats en l'evidència es que ofereixen fiabilitat ja que es basen en les experiències empíriques i l'anàlisi de les mateixes.

3.4 Família i escola: la participació de les famílies als centres educatius de secundària

La família i l'escola són les dues institucions principals de l'educació dels infants i joves i determinaran en gran mesura l'èxit o el fracàs educatiu. És imprescindible que entre els dos hi existeixi confiança i comprensió en quant a formes de viure, de pensar, dels interessos, les expectatives i de les cultures. Per a que això sigui possible, el diàleg i la comunicació contínua s'han de donar i s'han de facilitar. Aquesta connexió permetrà donar resposta a les necessitats dels menors i evitarà contradiccions que provoquen desorientació en aspectes bàsics de la seva educació. (Comellas, M.J. 2009)

El nivell de participació de les famílies tant dins el centre educatiu com fora, a nivell d'educació i socialització primària dins la família, tindrà relació en quant al nivell d'èxit escolar, encara que no sigui l'únic factor que el determini. L'estil comunicatiu del docent i les formes de participació també hi estan relacionats (Collet, J. i Tort, A. 2011). El docent té un paper clau com a agent facilitador de la comunicació per a contribuir a una major participació de les famílies.

La Fundació Bofill va recollir un qüestionari l'any 2008 que demanava sobre el nivell de satisfacció dels docents respecte a la dinàmica de treball a l'aula, el contingut curricular, l'heterogeneïtat de l'alumnat, exercici de la funció tutorial i participació de les famílies als centres docents. L'aspecte en el que estaven menys satisfets era amb el nivell de participació de les famílies. (Collet, J. i Tort, A. 2011).

En els nivells de participació familiar cada estil comporta que la família té unes característiques pròpies determinades per factors culturals, socials, educatius i econòmics segons el lloc on viuen i la seva pròpia socialització.

La participació de les famílies moltes vegades no es produeix a nivell satisfactori degut a la manca d'encontre entre els dos agents més significatius que són els docents i els pares i mares. Aquesta manca d'encontre radica en la diferència estructural d'ambdues institucions.

A nivell legislatiu es va tenir en compte la necessitat de regular que pares i mares tinguessin un espai formal de participació en el centre i es crearen les

associacions de pares i mares. D'altra banda es regulen els Consell Escolars i les tasques del tutor en el desenvolupament del Pla d'Acció Tutorial, on tindrà previstes almenys tres sessions a l'any amb els pares per tal d'informar-los de les activitats docents i el rendiment acadèmic. (Decret 120/2002. de 27 de setembre, pel qual s'aprova el reglament orgànic dels instituts d'educació secundària).

A nivell informal, existeix una comunicació i participació entre les famílies i els docents que, a més de les característiques pròpies de les famílies, estarà molt influïda per l'estil comunicatiu del docent i el temps i espais que dediqui a l'escolta i a la comprensió. (Collet, J. i Tort. A. 2008).

La participació informal de les famílies a qualsevol iniciativa plantejada tant per pares i mares com per docents, contribueix a augmentar la participació i la implicació mútua. (Collet, J. i Tort. A. 2008). I a l'àmbit més formal, la participació i les tutories possibiliten el canvi social i contribueixen a la millora de l'educació.

3.5 La realitat educativa a Espanya i a les Illes Balears

En el context educatiu hi influeixen diversos factors socioeconòmics i polítics que es reflectiran en l'anàlisi dels indicadors en educació. En el context polític espanyol s'ha produït una transformació intensa a partir del 1960 i especialment durant la transició a la democràcia que ha suposat un desenvolupament més tardà en comparació amb altres països europeus. Durant aquesta transició s'ha apostat per a l'educació de tota la població i s'ha ampliat l'accés als nivells post obligatoris de l'educació.

El sistema educatiu espanyol ha estat marcat per la descentralització de les competències en les comunitats autònomes, les quals gestionen actualment la major part de la despesa pública en educació, el que ha suposat una distribució desigual entre comunitats.

A les Illes Balears ens trobem amb un context social diferent a la resta de comunitats per a les característiques pròpies i la seva economia. Les IB estan

caracteritzades per un sistema econòmic basat en el turisme i el treball temporal. Aquests factors han facilitat als joves l'accés al treball, el que ha provocat altes taxes d'abandonament escolar i un baix nivell educatiu entre aquest sector poblacional. (Pascual, B. 2013).

La crisi econòmica actual ha provocat un descens del nivell d'abandonament escolar i l'aturada del procés de creixement de la població estrangera en edat escolar. (Pascual, B. 2013). D'altra banda, i afegit a la crisi conjuntural del país, es suma una reducció de la inversió en educació que impedeix respondre a les necessitats educatives i formatives. A les Illes Balears la inversió del PIB en educació està, des de fa anys, per darrera de la majoria de CCAA espanyoles.

3.6 Models teòrics d'intervenció social

La proposta que es presenta es basa principalment en dos models d'intervenció socials que entenen l'individu com a part d'un sistema.

- Teoria general dels sistemes de Bertalanffy

Aquesta teoria descobreix una forma holística d'observació que influí a la psicologia i en la construcció d'una nova teoria de comunicació humana. Defineix un sistema com un conjunt d'elements en interacció. Distingeix entre el sistema (família), suprasistema (amics, veïns, família extensa, ...) i subsistemes (els individus que componen el sistema). Es diferencia entre sistemes oberts (amb relació amb la resta de sistemes) i sistemes tancats (amb molt poc intercanvi de comunicació amb els altres sistemes). (Von Bertalanffy, L., 1993).

Segons aquesta teoria existeix una sinèrgia entre els diferents sistemes que fa que s'influeixin entre sí.

- Model ecològic de Bronfenbrenner

"L'ambient ecològic (indica Bronfenbrenner (1971) referint-se a l'ecologia del medi social) es concebut com un conjunt d'estructures seriades, cada una de

les quals té cabuda dins la següent, com les nines russes.” (Pérez, F. 2004). Aquesta teoria defineix tres nivells concèntrics:

- Intern: entorn immediat o “microsistema”.
- Segon nivell: relacions entre els diferents entorns immediats o “mesosistema i ecosistema”.
- Tercer nivell: el més llunyà de tots. Fets i decisions que afecten a la persona sense tan sols estar-hi present. “Macrosistema”.

Des d'aquesta teoria es contempla a l'individu com a part un sistema dividit en esferes concèntriques les quals li influeixen. (Pérez, F. 2004)

3.7 Treballar des de la resiliència

La resiliència pot ser definida com “la capacitat, fruit de la interacció de diferents variables personals amb factors ambientals, que permeti a l'individu enfrontar-se i resoldre, de manera adequada i integrada en el seu entorn cultural, diferents situacions d'adversitat, risc o traumàtiques per diferents motius, permetent-li arribar a una situació normalitzada i adaptada al seu medi cultural” (Carretero, R., 2010) Treballar des de la resiliència implica potenciar les capacitats de l'individu, implica centrar-se en els aspectes positius.

Una persona es considera resilient quan ha viscut una situació de risc, d'exclusió o traumàtica i ha estat capaç de superar-la i normalitzar la seva vida. No totes les persones seran capaços de ser resilents ni una mateixa persona ho serà necessàriament davant tots les situacions de la seva vida. La normalització és deguda a les seves variables personals així com les del context a on s'ha desenvolupat.

Al camp de la intervenció social els estudis sobre resiliència aporten una visió molt útil i positiva que resulta interessant a l'hora d'implementar programes educatius i d'intervenció social. La resiliència “persegueix fomentar la salut mental i la recuperació satisfactòria davant situacions d'adversitat” (Carretero, R., 2010).

La resiliència es pot fomentar a totes les persones, és producte de les habilitats pròpies i per tant, quelcom que es pot aprendre. Tenint en compte aquestes premisses, el treball des de la resiliència permet estimular el poder d'actuació, modificació o canvi de l'individu des de la seva responsabilitat en quant a la seva situació. Però no només s'ha de treballar des de la resiliència en les dificultats, sinó també en la prevenció de les mateixes.

La prevenció de les situacions de dificultat, d'exclusió o traumàtiques, és la millor estratègia per reduir el tant per cent de futurs individus víctimes d'aquestes vivències. Per a que suposi una prevenció efectiva, existeix la necessitat de coordinació dels recursos del context, tant socials com educatius, entre d'altres. D'altra banda, serà necessària la connexió entre les accions educatives escolars amb les accions que es donen fora del centre, especialment al context familiar.

Per a treballar des de la resiliència als centres escolars és necessari que els mateixos docents siguin capaços d'implicar-se amb la comunitat i tinguin com a objectiu el desenvolupament integral del alumnes i treballin contra l'exclusió social (Uriarte, J. 2006)

Per la seva banda, les famílies i la societat, degut als canvis socials, han tendit a delegar als centres escolars una part primària de l'educació dels infants i joves que fins ara les famílies havien desenvolupat. Davant aquesta realitat, "els nous enfocaments apel·len a plantejaments comunitaris, articulants l'acció educativa escolar amb altres àmbits socials i/o realitzant accions paral·leles" (Bolívar, A., 2006). Treballar en conjunt entre l'escola, les famílies i altres serveis de la comunitat, millora i facilita l'educació dels alumnes.

En aquesta línia d'intervenció social, tal com exposa Bolívar, A., 2006, les escoles de pares "són medis privilegiats per a cohesionar la família i el centre". Així doncs, els centres educatius poden ser creadors de capital social, entès com "el conjunt de recursos actuals o potencials vinculat a la possessió d'una xarxa duradora de relacions més o menys institucionalitzades de reconeixement mutu, com a conseqüència de la pertinença a un grup, units per

vincles permanents i útils (Bourdieu 2001b, p. 84 de Bolívar, A. 2006). Des de l'àmbit educatiu es pot proporcionar el marc de col·laboració entre les institucions de la comunitat relacionades amb el desenvolupament integral dels alumnes, esdevenint els centres en agents creadors de capital social (Driscoll y Kerchner, 1999).

3.8 Els programes de competències parentals

La formació parental és una acció educativa que sensibilitza i possibilita l'ensenyament del progenitor per a clarificar valors, actituds i pràctiques educatives (Boutin y Durning, 1997:24 de Bartau, I., Maganto, J., & Etxeberria, J., 2001). Des d'aquesta definició es justifica la necessitat de fomentar aquestes iniciatives contribuint a la parentalitat positiva.

Els programes de competències parentals es desenvolupen dins el marc de la intervenció socioeducativa des d'un plantejament sistèmic. Gairebé tots tenen l'objectiu d'estimular el desenvolupament del menor i donar suport als pares fomentant les seves competències parentals positives i reforçant els factor protectors (Orte, C., Ballester, L., & March, M. X. 2013).

L'enfocament de la competència familiar es basa en el treball amb els progenitors, els menors i la família com un tot i es pot centrar en diverses àrees segons l'àmbit d'intervenció. Pot dirigir-se a compartir informació, a adquirir i desenvolupar habilitats, al canvi de creences o a resoldre problemes (Fine y Brownstein, 1983 de Bartau, I., Maganto, J., & Etxeberria, J., 2001).

El programes de competències parentals es dirigeixen a desenvolupar les competències necessàries per a que els pares i mares organitzin el seu entorn familiar i desenvolupin estils positius de criança que garanteixin el compliment de les seves funcions, reforçant les relacions familiars i les relacions de la família amb la resta de sistemes socials: escola, entitats socials, institucions, etc (Ferrer 2010, García, Díaz, Peral y Serdio, 2004; Negreiros, 2013, Máiquez, Rodríguez y Rodrigo, 2004; Triana y Simón, 2004 de Pérez-Bóveda, A., & de Eulate, C. Y. Á., 2015).

Per a la posta en pràctica dels programes de competències, els formadors, com a eix central, hauran de tenir certes qualitats i aptituds per a que siguin eficaços.

Quadre 1: Qualitats i aptituds dels orientadors en els programes de formació de pares (Cataldo, 1991:119 de Bartau, I., Maganto, J., & Etxeberria, J., 2001).

Qualitats: - Amable i positiu, estil interactiu sociable. - Dona suport i és sincer. - Informat i atent. - Organitzat i flexible. - Cortès i amb tacte per manejar situacions difícils. - Comprensiu i sensible. - Objectiu i professional. - Enèrgic i enginyós per mantenir la participació i l'interès dels pares. - Sentit de l'humor.	Aptituds: - Expectatives realistes. - Capacitat per a la planificació. - Capacitat de lideratge democràtic. - Demostració de respecte i acceptació dels pares i les seves necessitats. - Capacitat per estimular el diàleg i fomentar la participació activa. - Suport per ajudar als pares davant les crítiques, sentiments contradictoris o canvi de costums i estils de paternitat. - Modelatge positiu. - Coherència. - Reconeix el propi impacte en els membres de les família i cerca resoldre de forma confidencial, qualsevol dificultat interpersonal. - Capacitat de coordinació. - Coneixements i formació dels orientadors.

Els orientadors o formadors tenen unes funcions concretes orientades al suport dels pares i mares partint des de la comprensió de les seves característiques i dirigides a la reflexió i orientació cap a noves pràctiques que millorin les seves habilitats educatives.

La conscienciació de les famílies dels beneficis que poden obtenir duent a terme aquestes formacions és un repte fonamental i s'ha de tenir en compte a l'hora de la difusió i captació de les famílies.

Pel que fa a l'avaluació dels programes de formació de pares, es conclou que els resultats positius són molt significatius. Tal com assenyalen les investigacions, fan referència als següents aspectes (Cataldo 1991: 36 de Bartau, I., Maganto, J., & Etxeberria, J., 2001).

- Millora del desenvolupament dels nins

- Millora de les relacions familiars
- Major sentiment de satisfacció i auto competència dels pares en torn a les seves àrees i responsabilitats com a pares i mares
- Millora de les relacions família-escola

3.9 Experiències a l'àmbit educatiu

Existeixen experiències a l'àmbit educatiu de la posta en pràctica de programes de competències parentals. Una d'elles duta a terme al País Basc utilitzant els programes d'intervenció familiar de Dinkmeyer y Mckay (1980, 1981, 1988) pel desenvolupament de la interacció i la comunicació familiar i per l'estimulació de la cooperació família-escola. Treballaren amb el programa *Systematic Training for Effective Parenting (STEP) (Padres Eficaces Con Entrenamiento Sistemático, (PECES)* de Dinkmeyer y McKay (1976/1981). L'objectiu principal d'aquest programa es ensenyar als pares estratègies de comunicació i resolució de conflictes per millorar les relacions pares-fills en edat infantil mitjançant els mètodes de motivació, comunicació oberta i disciplina democràtica.

El Programa consta del Llibre del Guia, Llibre dels Pares i Material audiovisual. Està dirigit a un grup de pares de 20-25 participants, estructurat en 9 sessions de 2h cada una.

Aquesta iniciativa sorgeix de la demanda dels pares d'un centre d'educació d'adults, després de professors i de l'Associació de pares d'alumnes d'un centre educatiu públic i, posteriorment del Departament de Benestar Social d'un municipi. Aquesta experiència es va dur a terme des de 1993 a 1999.

Es dugué a terme una adaptació dels programes anomenats per professors i es posteriorment una intervenció conjunta dirigida a professors i als pares dels centres escolars.

L'avaluació dels resultats evidència beneficis significatius relacionats amb la identificació de les estratègies més adequades per enfrontar dificultats, saber escoltar i comprendre als fills, majors recursos per expressar-se o establir conseqüències, acceptació positiva i adequació de les expectatives i exigències, transmetre confiança, valorar l'esforç, reconèixer allò positiu, estimular la responsabilitat i la implicació en la presa de decisions familiars,

aprendre a discernir entre els seus problemes i els dels seus fills, identificar els objectius del comportament negatiu dels seus fills i estratègies per enfrontar-los, control de reaccions, respostes alternatives i percepció d'un ambient familiar més democràtic. Els pares valoraren de forma molt positiva tant els aspectes relacionals com pels continguts abordats. L'estudi conclou que aquests programes tenen majors beneficis quan estan basats en la col·laboració entre la comunitat, l'escola i la família (Bartau, I., Maganto, J., & Etxeberría, J. (2001).

Una altra experiència a duta a terme a diversos centres d'educació secundària d'Astúries és el programa "Familias que Funcionan", adaptació a Espanya del programa americà "Strengthening Families Program 10-14" dirigit a la prevenció del consum de drogues. La iniciativa es va dur a terme amb 380 alumnes de 1er i 2n d'ESO i les conclusions de la seva avaluació i seguiment durant dos anys evidencien que és eficaç per reduir l'increment del consum de drogues (Pérez, J. M. E., Díaz, S. A. H., Villa, R. S., Fernández-Hermida, J. R., Carballo, J. L., & García-Rodríguez, O., 2009).

A les Illes Balears, una experiència semblant es posa en pràctica als centres de protecció de menors de Mallorca en els anys 2010 i 2011. Es tracta del Programa de Competència Familiar, adaptació espanyola del "Strengthening Families Program" de Karol Kumpfer i DeMarsh (1985), Kumpfer, DeMarsch y Child (1989) realitzada per GIFES amb la col·laboració del Departament de Benestar Social del Consell de Mallorca. L'objectiu de la implementació del Programa és generar resultats positius i millorar la capacitat i competència dels pares en l'educació dels seus fills i la millora del clima familiar. Aquests tipus d'iniciatives han resultat beneficioses per a la majoria de les situacions de protecció de menors incloent els menors internats a centres. La participació dels pares en programes de competència familiar redueix el risc d'abús o negligències recurrents. (Gershater-Molko, Lutzker y Sherman, 2002; Herbert, 2000 de Oliver, J., Orte, C., Ballester, L., 2013), afavoreix la reintegració familiar del menor i és un factor de prevenció davant futurs ingressos (Pinkston y Smith, 1998 de Oliver, J., Orte, C., Ballester, L., 2013).

El PCF ha demostrat efectes positius en diferents àrees:

- a) A les dinàmiques creades
- b) A la qualitat de les relacions familiars:
- c) En l'adquisició d'habilitats parentals
- d) En la millora del comportament dels fills
- e) Augment de les competències socials dels fills

3.10 Programes de competències parentals a les Illes Balears.

A continuació es descriuen dos programes nacionals de competències parentals basats en l'evidència que actualment són els més utilitzats a les Illes Balears. Aquests programes han estat seleccionats segons els següents criteris:

1. Caràcter grupal: es tracta de programes d'intervenció grupal on s'entén el grup com a mitjà d'aprenentatge.
2. Caràcter preventiu: s'utilitzen en un context de prevenció primària o secundària.
3. Actualitat: són programes que es duen a la pràctica actualment.
4. Rellevància i efectivitat: s'ha tingut en compte que els autors dels programes són professionals reconeguts i amb experiència en aquest camp, així com les avaluacions d'aquests programes que revelen la seva eficàcia.
5. Disponibilitat i accés als programes: s'ha valorat la facilitat d'accés al material i els coneixements propis sobre els programes seleccionats.
6. Actualitat: els dos programes s'han posat en pràctica recentment a les Illes Balears.

Es tracta dels següents programes:

- Programa de Competència Familiar, adaptació espanyola del “Strengthening Families Program” de Karol Kumpfer i DeMarsh (1985), Kumpfer, DeMarsch y Child (1989), i revisions posteriors de 1998 i 2004. Apareix a l’informe UNODC (2010) en el lloc número 3. L’adaptació espanyola ha estat realitzada pel Grup de Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) dirigit per la Dra. Carmen Orte Socias de la Universitat de les Illes Balears (a partir d’ara PCF).

Aquest programa està basat en la investigació empírica, es fonamenta en la parentalitat positiva en famílies amb fills de 6 a 12 anys. Es dirigeix a millorar les pràctiques de criança mitjançant el foment de les relacions positives, la supervisió, i les relacions interpersonals positives fomentant la comunicació i la qualitat del temps que la família passa junta. Consta d’un programa de formació en competències parentals pels pares i mares, un programa de formació en habilitats socials pels fills i filles i un programa de formació per la família. Els eixos centrals del programa són:

1. Ensenyar als pares a interactuar de forma més positiva amb els fills.
2. Continguts de criança que inclouen major atenció i elogis a les conductes positives dels fills, debats sobre el desenvolupament evolutiu dels fills i filles per millorar les expectatives amb respecte a les seves conductes, comunicació familiar positiva y disciplina eficaç i coherent.
3. Ensenyar als fills i filles habilitats socials.
4. Sessions formals de pràctiques conjuntes amb tota la família amb el suport dels formadors del grup.
5. Donar deures de pràctiques a casa per poder afavorir la generalització de les noves conductes a la llar.

(Orte, C. O., Ballester, L., Amer, J., Oliver, J. L., & March, M. X.)

- “Programa-Guia para el desarrollo de competencias emocionales, educativas y parentales” de la Dra. Raquel-Amaya Martínez González de la Facultat i Departament de Ciències de l’Educació de la Universitat d’Oviedo (a partir d’ara PGDCEEP). Aquest programa s’ofereix com a recurs per a professionals de l’orientació i intervenció educativa per la vida familiar o per altres professionals afins a aquestes disciplines amb l’objectiu de facilitar que els pares i mares i altres adults amb responsabilitats educatives adquireixin estratègies personals, emocionals i educatives que els permetin implicar-se de manera eficaç en la construcció d’una dinàmica de convivència familiar positiva i en el desenvolupament de models parentals adequats per nins i joves. (González, R. A. M., 2009).

Aquest programa pretén contribuir a fomentar el desenvolupament de competències emocionals associades a processos de reconeixement i regulació del comportament d’un mateix i dels altres (Goleman i Chernnis, 2005 de González, R. A. M., 2009).

El Programa té com a objectius:

1. Comprendre el comportament humà per poder entendre les relacions que s’estableixen entre pares, mares i fills.
2. Reconèixer els factors que afecten a les emocions i sentiments dels fills i dels pares i de les mares.
3. Estimular el desenvolupament personal d’un mode efectiu.
4. Contribuir a millorar els processos de comunicació entre pares, mares i fills.
5. Desenvolupar habilitats d’escolta, de resolució positiva de conflictes, de negociació i de presa de decisions.
6. Aprendre a prevenir problemes de comportament i disciplina.

7. Aprendre a prevenir i resoldre problemes que suposen reptes pels pares i mares (consum de drogues, embaràs en adolescents,...)

(Adaptat de Martínez González, 2001 de González, R. A. M., 2009).

A nivell internacional s'han creat guies i informes que valoren els resultats dels programes basats en l'evidència. Un d'ells es l'informe de la UNODC (2010) com a complement de la "Guia per a la implementació de programes de formació de competències famílies per a la prevenció de l'abús de drogues" (UNODC, 2009). A EE.UU existeixen també: l'informe NREPP (National Registry of Evidence-Based Programs and Practices The Active Parenting model) del SAMHSA (Substance Abuse and Mental Health Services Administration); la "Guia de Programes Model per orientar a la Oficina de Justícia Juvenil i Prevenció de la Delinqüència" de la OJJDP (Oficina de Justícia Juvenil i Prevenció de la Violència),; i els informes del NIJ (National Institute of Justice).

4. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA

4.1 Justificació de la proposta

Per a l'elecció d'aquesta temàtica s'ha tingut en compte la necessitat existent de formar als pares en una parentalitat positiva, la importància de la col·laboració entre família i escola com a agents socialitzadors i educatius dels menors, els estudis realitzats que corroboren els beneficis que aquests programes han aportat a les famílies i a la comunitat així com a nivell educatiu, els principals programes de competències parentals basats en l'evidència i les experiències educatives en la implementació d'aquests programes.

Amb aquestes premisses s'emmarca una proposta dirigida a comparar dos programes de competència parental de rellevància a les Illes Balears i decantar-se per la implantació d'un d'ells a l'àmbit educatiu dirigit als pares i mares dels joves de primer d'ESO.

A nivell didàctic es considera interessant i necessari formar als futurs professionals, en aquest cas als alumnes de formació professional, en

competències parentals per a que puguin promoure la parentalitat positiva en el desenvolupament de la seva professió. La unitat didàctica que es presenta podria incloure's en altres mòduls professionals de formació professional de la branca de serveis a la comunitat. Consistirà principalment en formar als alumnes en competències parentals dins el marc d'un programa específic per a que obtinguin les competències i puguin ser-ne formadors. Aquesta unitat didàctica s'inclou dintre del mòdul professional d'intervenció socioeducativa amb joves del cicle formatiu de grau superior d'animació sociocultural i turística, però com s'ha dit anteriorment, podria plantejar-se en altres.

Cal dir que aquesta iniciativa es podria dur anualment amb els pares i mares dels alumnes de 1er d'ESO ja que, després d'haver fet la formació, els professionals ja poden ser-ne formadors. D'altra banda, tots els alumnes de formació professional, en aquest cas d'animació sociocultural i turística, adquirien aquestes competències i podrien ser-ne formadors en altres contextos. D'aquesta forma es fomenta la formació dels pares i mares en parentalitat positiva i es dirigeixen els esforços dels professional en un mateix sentit.

4.2 Comparació del PCF i el PGDCEEP segons els principis rectors UNODC 2009.

La Guia per a l'execució de programes de desenvolupament d'aptituds de la família en matèria de prevenció de l'ús indegut de substàncies (UNODC, 2009) preveu una sèrie de principis rectors d'un bon programa de desenvolupament d'aptituds de la família. A continuació es descriuen els indicadors i es realitza una comparació dels dos programes respecte a cada un d'ells:

1. El programa ha de tenir un fonament teòric: no intenta canviar només els coneixements i actituds dels pares i joves, també els comportaments dels nins que augmenten la seva vulnerabilitat. Per això les sessions es divideixen en tres (pares, fills, família).

El PCF és un programa fonamentat teòricament com s'ha fet referència anteriorment. Està adaptat per professionals amb profunda experiència en

la temàtica. Aquest programa especifica el format de les sessions a la fitxa de cada una d'elles però en general respecte unes pautes.

Les sessions es divideixen en tres: fills i filles, pares i mares i sessions conjuntes. Comencen amb una revisió del treball fet a casa i un repàs dels conceptes de la setmana anterior. En segon lloc es presenta el material de formació amb diverses tècniques segons el contingut, i després s'estudien nous conceptes i es donen les tasques per realitzar a casa.

El PFC compleix amb el primer indicador donat que és un programa fonamentat teòricament i diferencia les sessions en tres esferes.

El PGDCEEP estructura les sessions segons unes pautes i també inclou fitxes recomanades per a cada una de les sessions. Les pautes són:

1. Entrada, salutació i benvinguda dels participants
2. Repàs d'allò tractat la setmana anterior, excepte a la primera sessió, i identificació de les dificultats percebudes pels pares i mares en la posta en pràctica de les estratègies parentals suggerides.
3. Presentació de nous continguts associats a cada sessió.
4. Introducció d'habilitats parentals associades als nous continguts de cada sessió.
5. Resum d'allò tractat a la sessió i entrega d'una síntesi d'idees per recordar.
6. Reflexió i posta en pràctica d'allò après.
7. Acomiadament i tancament de la sessió.

Aquest programa va dirigit a pares i mares o altres adults amb responsabilitats educatives amb menors de 2 a 17 anys. Les sessions es realitzen únicament amb els adults. El programa s'ofereix com a recurs per a professionals titulats en orientació, intervenció educativa o altres estudis afins.

Es tracta d'un programa fonamentat teòricament i elaborat per professionals de l'àmbit. En canvi, no compleix totalment el primer indicador que indica que per a una major eficàcia les intervencions s'han de dirigir als pares i mares, als fills i filles i a la família en conjunt.

2. El programa s'ha de basar en la determinació de les necessitats: a l'hora de triar un programa és important tenir en compte que respon a les necessitats i característiques del grup al qual es dirigeix i també dels recursos dels que es disposa.

Tal com s'ha exposat anteriorment, el PCF objecte d'aquesta comparació està dirigit a infants de 8 a 12 anys. Cal dir que s'ha elaborat una versió per adolescents, material al qual no s'ha pogut accedir. Per la seva banda, el PGDCEEP contempla fitxes adaptables a l'edat dels fills des dels 2 fins als 17 anys. En aquest sentit doncs, i segons el material del qual es disposa, el PGDCEEP es podria adaptar als destinataris prevists.

A nivell de recursos, pel desenvolupament del PCF serà necessari elaborar un pressupost que contempli com a mínim els següents punts:

- Pressupost per a la preparació del programa: assessorament, formació, entrenament dels formadors i altres despeses relacionades amb la preparació del programa (viatges, dietes, etc.)
- Pressupost per material didàctic, fungible i no fungible.
- Pressupost per material lúdic, d'oci per infants petits.
- Pressupost per incentius per sessions i grups de formació.
- Pressupost per berenars i/o sopars.
- Pressupost per "vals diversos" (exemple: targeta ciutadana, entrades de cinema, per menjar, per roba, per oci personal i familiar, etc.)
- Pressupost per sortides familiars: oci-formació.

- Pressupost per altres despeses d'acord amb el desenvolupament de les sessions.

En quant al PGDCEEP, es preveuen com a recursos els materials i fitxes suggerides a la guia, material fungible bàsic per a realitzar les sessions (retoladors, bolígrafs, paper, etc.) i els formadors propis de l'organització o entitat que desenvolupi el programa.

A nivell de recursos, el segon programa suposa menys inversió econòmica.

3. El programa ha d'adaptar-se al nivell de risc del grup destinatari: és necessari determinar si el programa atindrà a totes les famílies o només a les que corren risc i en cas de que s'opti per la segona opció, determinar el nivell i la classe de risc.

El PGDCEEP no especifica el nivell de risc de les famílies, pot adaptar-se a una gran varietat de circumstàncies i dinàmiques familiars. Es dirigeix tant a famílies en situació especial i/o de risc com a famílies més normalitzades.

Per la seva banda, el PCF en el seu format original, és un programa de prevenció de drogues multicomponent de tipus selectiu dissenyat especialment per pares i mares en tractament per addicció a l'alcohol i altres drogues, i els seus fills de 6-11 anys. Encara que ha estat adaptat, continua essent un programa de prevenció selectiu dirigit a famílies d'alt risc.

4. El programa ha de ser adaptat a l'edat i el nivell de desenvolupament dels nins del grup destinatari: per les famílies amb fills de 3 a 12 anys els millors programes són els que unifiquen a pares i fills en sessions estructurades i interactives i aquells en els que només es treballa amb els pares. A mesura que els infants creixen són més efectives les sessions per separat de pares i fills i sessions conjuntes amb la família.

Tal com s'ha exposat anteriorment, el PCF dirigit a pares, mares i els seus fills i filles preveu sessions per separat i sessions conjuntes. En el PGDCEEP les sessions van dirigides als pares, mares i altres adults amb

responsabilitats educatives amb menors de 2 a 17 anys. Segons aquest indicador, les sessions del PGDCEEP no serien tan efectives pels joves ja que no contempla sessions per separats i sessions conjuntes.

5. El programa ha de tenir una intensitat i duració adequades: entre 4 i 8 sessions per a programes de desenvolupament d'aptituds de la família (menors factors de risc) i entre 10 i 15 sessions per a programes selectius destinats a famílies d'alt risc. En ambdós casos la duració de les sessions és de dues a tres hores.

Taula 1. Resultats dels anàlisis dels programes: aspectes metodològics

Aspectes metodològics	PCF	PGCEEP
Nº de sessions	14 sessions	11 sessions
Duració	120 min.	120 min.
Interval de dies entre sessions	7 dies	7 dies
Nº d'hores totals de les sessions	22 hores	22 hores

(Pérez-Bóveda, A., & de Eulate, C. Y. Á. 2015)

(Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. 2008)

El PCF s'adapta a l'indicador ja que es dirigeix a famílies d'alt risc i s'estructura en 14 sessions. El PGDCEEP dirigit a un perfil més ampli de famílies, pot adaptar-se en funció de si les famílies seleccionades són famílies en situació especial i/o de risc o són famílies de perfil més normalitzat.

6. Han d'utilitzar-se activitats i tècniques interactives, amb grups de no més de 8 a 12 famílies: l'objectiu és que puguin practicar els coneixements adquirits tant a les sessions com a casa.

El PCF considera adequat pel grup de pares de 8 a 12 participants i pel grup de nins 8 participants.

El PGDCEEP dirigit exclusivament a pares, suggereix restringir el nombre del grup a 15.20 participants.

Ambdós utilitzen tècniques interactives i participatives en el desenvolupament de les sessions i per tant compleixen amb l'indicador. Es diferencien en la metodologia:

Taula 2. Resultats dels anàlisis dels programes: aspectes metodològics

Metodologia experiencial		X
Metodologia acadèmica		
Metodologia tècnica	X	

(Pérez-Bóveda, A., & de Eulate, C. Y. Á. 2015)

(Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. 2008)

7. El programa ha d'oferir als pares coneixements i possibilitats per reforçar les relacions familiars constructives i la supervisió i vigilància de la família i ajudar-los a comunicar els valors i expectatives familiars.

Taula 3. Resultats dels anàlisis dels programes: habilitats

Habilitats que desenvolupa	PCF	PGCEEP
Emocionals	X	X
Desenvolupament Familiar	X	X
Socials	X	X
De gestió		
Coneixements teòrics	X	X

(Pérez-Bóveda, A., & de Eulate, C. Y. Á. 2015)

(Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. 2008)

Cal recordar que el PGDEEP no és un programa multicomponent i per tant compleix amb l'indicador en relació als pares.

En quant als continguts, els dos programes compleixen amb l'indicador.

El PCF inclou el següents continguts estructurats a cada sessió:

- Introducció i formació del grup
- Expectatives de desenvolupament i maneig de l'estrès
- Recompenses

- Metes i objectius
- Atenció diferencial: prestar atenció i ignorar. Quadres, gràfics i ruletes.
- Comunicació I: Millorar les relacions
- Comunicació II: Reunions familiars
- Drogues i família: factors de risc
- Resoldre problemes i donar instruccions
- Posar límits I: reconduir mal comportament
- Posar límits II: practicar
- Construir i utilitzar programes de conducta
- Aconseguir i mantenir el bon comportament

El PGDCEEP per la seva banda:

- Introducció del Programa i identificació d'expectatives formatives dels pares i de les mares. Què necessitem aprendre?
- Característiques de l'etapa evolutiva dels fills. Com són els nostres fills depenent de l'edat que tinguin?
- Necessitat d'atenció, respecte, afecte i reconeixement. Com comprendre el comportament dels nostres fills.
- Autoestima i assertivitat en els pares i mares. Com sentir-nos bé i segurs com a pares i mares.
- Autoestima i assertivitat amb els fills. Com aconseguir que els nostres fills es sentin bé i confiïn en nosaltres i en si mateixos.
- Comunicació assertiva I: Escolta activa i empatia. Com escoltar i posar-se al lloc de l'altre per entendre'ns millor.
- Comunicació assertiva II: Expressió de sentiments i opinions. Com expressar-nos de manera positiva.

- Resolució de problemes I: Suport parental als fills per la resolució dels seus propis problemes. Com ajudar als nostres fills per a que puguin resoldre els seus propis problemes.
 - Resolució de problemes II: Processos de negociació i establiment d'acords entre pares, mares i fills. Com arribar a acords amb els nostres fills i filles.
 - Disciplina per fomentar l'autoregulació del comportament dels nostres fills: Límits, Normes i Conseqüències. Com millorar el comportament dels nostres fills i fomentar la seva autoregulació com disciplina: Límits, Normes i Conseqüències.
 - Avaluació final del desenvolupament del Programa. Què hem après i com ens hem sentit.
8. S'han d'assignar recursos especialment a captar i retenir a les famílies, el que inclou abordar-les en punts de transició importants.

El PGDCEEP no contempla recursos per captar i retenir a les famílies. Si que recomana que les sessions siguin desenvolupades per un mateix coordinador i un observador. En el cas de que els dos estiguin formats per igual poden anar intercanviant-se el rol durant les sessions. L'assistència dependrà del nivell de motivació dels pares i mares. En cas de dirigir-lo a famílies d'alt risc que, per les seves característiques, precisen un seguiment i recordatori més constant amb l'objectiu de que no abandonin el programa, podria ser un punt a tenir en compte per a la implementació del programa.

El PCF recomana que el coordinador del programa, entre altres funcions, sigui l'encarregat de fer el seguiment de les famílies telefonant-les durant la setmana per saber si tenen dificultats amb les tasques, o per convocar-los a recuperar les sessions si es que no han pogut assistir. Per les característiques de la població destinatària, és imprescindible tenir en compte aquest factor de captació i seguiment de les famílies.

9. El programa ha d'elegir-se pel seu grau d'eficàcia comprovada.

El PCF és un programa basat en l'evidència, ha passat per tres etapes de disseny i investigació:

- Experimentació inicial: 2005. Disseny transversal basat en l'aplicació de les 14 sessions i mesures prèvies i posteriors.
- Aplicacions generalitzades a serveis de prevenció de drogues, a serveis d'atenció primària i a serveis de protecció de menors, a partir de les correccions introduïdes després de l'experimentació inicial: 2006-2011. Disseny transversal basat en l'aplicació de 14 sessions i mesures prèvies i posteriors.
- Disseny longitudinal: 2011-2013. Es completen els anàlisis realitzats amb seguiment als dos anys de les famílies participants. Al 2011 es prenen les dades de les famílies que finalitzaren al 2009; al 2012 es prengueren dades de les famílies que finalitzaren al 2010; al 2013 es prengueren dades de les famílies que a 2011 a les darreres aplicacions generalitzades.

(Socias, C. O., Ballester, L., & March, M. X., 2013).

El PGDCEEP també es tracta d'un programa basat en l'evidència empírica. S'ha demostrat a través de la implementació del programa per part dels professionals dels serveis socials del Principat d'Astúries amb la finalitat de comprovar el potencial educatiu d'aquest programa per ser aplicat a nivell preventiu i comunitari tant amb famílies que es troben en una situació especial i/o de risc com també amb famílies amb un perfil més normalitzat.

Els dos programes compleixen amb l'indicador.

- 10.El programa que s'executi en una comunitat diferent d'aquella per a la qual va ser creat s'ha d'adaptar per atendre a les necessitats culturals i socioeconòmiques del grup destinatari mitjançant un procés dotat de recursos suficients, acurat i sistemàtic.

El PCF ha estat adaptat en alguns aspectes formals i de format, aspectes estructurals i de contingut de les sessions i instruments d'avaluació per adaptar-los al context cultural i a l'edat dels menors a la que es dirigeix el programa, de 8 a 12.

El PGDCEEP no ha requerit adaptació donat que és un programa espanyol i que preveu adaptacions en funció de l'edat dels fills i filles.

11.El programa ha de preveure la formació adequada del seu personal, que s'ha de seleccionar amb cura i ha de rebre suport permanent.

Els dos programes objecte d'anàlisi ofereixen formació al personal que el durà a terme.

Taula 4. Resultats dels anàlisis dels programes: formació del professional

Formació del professional	PCF	PGCEEP
Formació inicial especialitzada	X	X
Formació específica del programa	X	X

(Pérez-Bóveda, A., & de Eulate, C. Y. Á. 2015)

(Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. 2008)

12.El programa ha de comptar amb components sòlids i sistemàtics de seguiment i avaluació

Taula 5. Resultats dels anàlisis dels programes: aspectes avaluatius

Aspectes avaluatius	PCF	PGCEEP
Avaluació inicial		X
Avaluació contínua	X	X
Avaluació final	X	X

(Pérez-Bóveda, A., & de Eulate, C. Y. Á. 2015)

(Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. 2008)

Els dos programes ofereixen qüestionaris d'avaluació a les seves guies. El PCF divideix el procés d'avaluació en: avaluació dels resultats dels participants

(prèvia i posterior a les sessions) mitjançant instruments diversos d'avaluació, avaluació del seguiment de les sessions per part dels participants i avaluació del desenvolupament de les sessions per part dels formadors i formadores.

El PGDCEEP recomana tres nivells d'avaluació: una valuació inicial per detectar les expectatives formatives dels participants, avaluació del procés, per valorar el grau d'adequació dels elements a les dinàmiques i sessions així com identificar el grau en el que els participants van adquirint i posant en pràctica els coneixements apresos i l'avaluació final, per identificar en quin grau el programa ha donat resposta a les necessitats formatives dels participants i al desenvolupament de capacitats i competències parentals.

Conclusions:

En funció del segon indicador i tenint en compte les característiques de cada un dels programes, el PGDCEEP sembla més adient pel que fa a l'edat i el perfil dels destinataris amb els quals es vol dur a la pràctica el programa i d'altra banda no suposa gairebé cost econòmic, el que pot ser un punt a favor deguda la manca de solvència que actualment passen les administracions públiques i les organitzacions. Per la seva banda, el PCF podria aplicar-se si es recorre a la versió adaptada per joves, sempre i quant s'acoti més el perfil de les famílies participants, en lloc de dirigir-lo a totes les famílies, i comptant amb que l'administració pública estigui en disposició de fer una inversió econòmica.

Pel que fa a l'indicador quatre, el PCF es consideraria més efectiu pel fet de preveure sessions per separat de pares-mares, fills-filles i conjuntes, però el PGDCEEP va dirigit a un perfil més ampli de família, el que ofereix més possibilitats d'implementació a un centre escolar on les famílies són heterogènies.

Respecte a la captació i seguiment de les famílies, el PCF preveu aquesta tasca i el PGDCEEP no, el que creiem és un aspecte que es podria incloure per assegurar un mínim de participació.

Segons la comparació analitzada, es proposa implementar a un centre educatiu de secundària el Programa-Guia pel desenvolupament de competències emocionals educatives i parentals dirigit a les famílies dels joves de primer cicle d'ESO, amb la col·laboració dels alumnes del cicle formatiu de grau superior d'animació sociocultural.

A continuació es fa una proposta educativa dirigida als alumnes del cicle formatiu per a la formació i adquisició de les competències previstes al mòdul professional d'intervenció socioeducativa amb joves. Es preveu la formació en competències parentals a nivell teòric i pràctic i la formació especialitzada en el PGDCEEP.

4.3 Objectius de l'aplicació d'aquesta proposta

4.3.1 Objectius a nivell de centre educatiu.

- Millorar la convivència i el benestar dels alumnes a l'àmbit familiar i l'àmbit educatiu.
- Prevenir el fracàs escolar.
- Implicar a les famílies en l'educació dels seus fills i capacitar-les per a la parentalitat positiva.
- Fomentar la comunicació de les famílies amb el centre escolar i amb els Serveis Socials.
- Detectar factors de risc.

4.3.2 Objectius a nivell didàctic

- Conèixer alguns dels principals programes de competències parentals.
- Formar als alumnes en el Programa Guia pel desenvolupament de competències emocionals, educatives i parentals.
- Participar a les sessions previstes a la guia del programa durant la seva implementació amb les famílies dels joves de primer cicle de secundària.

Així, segons el Suplement Europass al Títol de Tècnic Superior en Animació Sociocultural i Turística, assoliran com a resultat d'aprenentatge d'aquest mòdul professional, el desenvolupament d'accions formatives en l'educació no formal, seleccionant els recursos necessaris en funció de les característiques específiques de l'àmbit d'intervenció. Els continguts s'inclouran, segons el que indica el Reial Decret 1684/2011, de 18 de novembre, pel que s'estableix el Títol de Tècnic Superior en Animació Sociocultural i Turística i es fixen les seves ensenyances mínimes i l'Ordre ECD/82/2013, de 23 de gener, per la que s'estableix el currículum del cicle formatiu de grau superior corresponent al Títol de Tècnic Superior d'Animació Sociocultural i Turística, dintre de l'apartat C i D d'aquest darrer: organització d'accions formatives i desenvolupament d'accions formatives en educació no formal.

4.4 Aplicació de la proposta a la unitat didàctica

Per a l'aplicació de la proposta es seguiran els objectius plantejats. En primer lloc s'explicarà els dos models analitzats: el Programa de Competència Familiar i el Programa Guia pel desenvolupament de competències emocionals, educatives i parentals. S'explicaran les diferències, similituds i els indicadors de la UNODC 2009. Es proposarà als alumnes que identifiquin els punts forts i febles de cada programa vers aquests indicadors. L'activitat es farà a classe i es compartirà amb els companys. Posteriorment el docent proposarà als alumnes que en petits grups facin una recerca d'experiències educatives de programes que s'hagin posat en marxa a centres educatius. El treball consistirà en fer recerca d'informació, fer un resum sobre l'experiència i exposar-ho davant la classe. La finalitat és que mitjançant el treball cooperatiu, els alumnes ampliïn els seus coneixements. Amb aquestes tasques es persegueix l'objectiu de conèixer alguns dels principals programes de competències parentals.

En segon lloc, s'explicarà en profunditat el Programa Guia pel desenvolupament de competències emocionals, educatives i parentals. El docent donarà les pautes i es practican a classe algunes de les sessions previstes a la guia del programa. El grup classe treballarà en grups fent representacions i role playing on s'escenificarà el rol dels pares i mares i el rol

del formador. Es parlarà també de la figura del docent i dels Serveis Socials. El docent explicarà als alumnes la iniciativa que es proposa des del centre escolar de implementar el programa amb les famílies dels joves de primer cicle de secundària i es planificarà l'assistència dels alumnes a la formació especialitzada del programa. Amb aquesta tasca s'assoleix el segon objectiu de formar als alumnes en el PGDCEEP.

En darrer lloc, els alumnes participaran a dues sessions previstes a la guia del programa durant la seva implementació amb les famílies dels joves de primer cicle de secundària.

4.5 Metodologia

Es pretén l'aprenentatge significatiu, l'autoaprenentatge, l'aprenentatge col·laboratiu, el discurs del docent pentadimensional, considerant l'alumne-educant on el context estigui regit pel diàleg i la participació, i l'adaptació de l'aprenentatge al context actual.

L'aprenentatge significatiu ha de ser fonamental en la formació de l'alumnat. Com plantegen alguns autors de pedagogia, l'aprenentatge significatiu hauria de formar part de la dinàmica de les aules. Establir ponts cognitius entre el que els alumnes ja coneixen i el que s'ensenyarà a classe fa que l'aplicabilitat, la consolidació i la motivació dels alumnes augmenti. S'ha de donar responsabilitat als alumnes esperant que aquests responguin satisfactòriament i entenguin que la clau de l'aprenentatge és la capacitat d'adquirir coneixements, la investigació i la capacitat de posar en pràctica el que han après.

A l'aula el professor fa de guia, com es veurà en les activitats proposades més endavant. L'aprenentatge col·laboratiu entre els alumnes es du a terme mitjançant el discurs que s'estableix entre ells de igual a igual. En quant a l'autoaprenentatge es du a terme en la mesura en què el professor no és la font d'uns coneixements que s'han de copsar sinó que els alumnes han de desenvolupar habilitats per poder dur a terme un procés d'autoaprenentatge on la guia és el professor i ells assoleixen les eines per poder seguir amb una formació continuada fora de l'aula. Com és el cas en la col·laboració de la posta

en pràctica del PGDCEEP a l'àmbit educatiu amb professionals multidisciplinars.

Aquí es proposaran una sèrie de mètodes i directrius per dur-ho a terme:

Explicació oral per part del docent

El docent exposarà mitjançant classes magistrals els continguts bàsics per introduir als alumnes els continguts. És necessari que els alumnes rebin els coneixements i les directrius bàsiques per poder treballar i fer immersió en la temàtica. Les explicacions permetran interrupcions per part dels alumnes per resoldre qualsevol tipus de dubte o pregunta respecte al tema.

Anàlisi de punts forts i febles vers la comparació de models exposada

L'anàlisi es farà a nivell individual durant les sessions de classe. Els alumnes no hauran de redactar-ho per escrit. L'objectiu és que comparteixin amb la resta de companys les seves opinions i reflexions per fer un anàlisi conjunt. El professor motivarà als alumnes mitjançant la proposta d'exemples que promoguin el plantejament de situacions reals adaptades al seu context d'intervenció i llançant preguntes que promoguin l'autoreflexió.

Treball cooperatiu

El professor proposarà al grup classe una activitat en petits grups per fomentar el treball cooperatiu entre els alumnes que els permeti adquirir coneixements a partir de la pròpia curiositat. El treball cooperatiu fa que els alumnes siguin protagonistes del seu propi procés d'aprenentatge, desenvolupa les seves competències i habilitats, reforça les relacions interpersonals i permet adquirir un aprenentatge significatiu.

Exposició oral en grup

Per a la realització de la futura tasca professional, és una competència important saber comunicar i expressar-se davant un grup. L'exposició oral en

grups afavoreix l'adquisició d'aquesta habilitat i permet un aprenentatge d'igual a igual. Els alumnes contribueixen així al seu procés d'aprenentatge.

Els alumnes compartiran amb el grup el fruit del seu treball cooperatiu.

Escenificació i role-playing

Aquestes dues tècniques són molt interessants per assajar l'aplicació dels continguts apresos a una situació que representa un context d'intervenció real. Fomenta l'empoderament de l'alumne així com la identificació de les capacitats i debilitats tant de sí mateixos com dels companys amb l'objectiu de reforçar les habilitats de cada un i treballar les mancances.

El professor serà el guia a l'hora de plantejar els supòsits, donar les orientacions per a realitzar les sessions i fer aportacions i crítiques constructives per ajudar als alumnes. Es practicarà amb les sessions previstes al PGDCEEP per fer un apropament el més fidel possible del que serà la posta en pràctica.

Formació externa especialitzada

Els alumnes participaran a les sessions de formació previstes per la implementació del PDCEEP dut a terme pels creadors del programa. Durant aquestes sessions de formació s'explicaran les peculiaritats del programa, el material, els recursos, les fitxes que proposa i les orientacions dels seus creadors per a la implementació del mateix.

Experiència pràctica

Els alumnes participaran a dues sessions amb les famílies dels joves de primer cicle de secundària durant la seva implementació. Seran un suport pel coordinador del programa i realitzaran, juntament amb ell, dues de les dinàmiques previstes al programa.

4.6 Unitat didàctica

4.6.1 Contribució de la unitat didàctica a les competències

Les competències professionals, personals i socials del títol a les que contribueix la unitat didàctica són:

- a) Obtenir informació, utilitzant recursos, estratègies i instruments d'anàlisi de la realitat, amb el fi d'adequar la intervenció sociocultural a les necessitats de les persones destinatàries i al context.

La tasca que es proposa als alumnes de recerca d'informació en quant a experiències educatives de la implementació de programes de competències utilitzant els recursos al seu abast permet contribuir a l'adquisició d'aquesta competència. A més el fet de que siguin experiències reals per a contextos concrets els fa veure la necessitat de les adaptacions dels diferents programes segons les persones a les que es dirigeix i el seu context.

- c) Dirigir la implementació de projectes de intervenció sociocultural, coordinant les actuacions dels professionals i voluntaris al seu càrrec, supervisant la realització de les activitats amb criteris de qualitat i facilitant el treball en equip.

Mitjançant la formació especialitzada del programa així com l'experiència pràctica de participar a dues sessions reals, s'ofereix la possibilitat d'adquirir competències a l'hora d'implementar programes no només a nivell de coneixements sinó també a nivell de coordinació de professionals, voluntaris, treball en equip i avaluació de la tasca feta.

- d) Dissenyar espais, estratègies i materials de promoció i difusió de projectes de intervenció sociocultural, aplicant els avanços tecnològics de l'àmbit de la comunicació.

Els continguts que es veuran a la unitat, concretament a la comparació de dos models de referència de competències parentals, inclouran un punt de captació

de les famílies, difusió i manteniment de la participació. Aquest punt contribueix a l'adquisició d'aquesta competència.

- k) Dinamitzar grups, aplicant tècniques participatives i de dinamització, gestionant els conflictes i promovent el respecte i la solidaritat.

Tant a l'aula com a les dues pràctiques previstes de la implementació del PGDCEEP, els alumnes podran practicar la dinamització del grup. Hauran de posar en pràctica tècniques participatives i de dinamització per un bon desenvolupament de la sessió. També els permet fer una autovaloració i una valoració dels companys respecte a punts forts i febles amb la finalitat de reforçar allò positiu i millorar les mancances. Aquestes activitats preveuen el maneig de la competència anomenada.

- m) Realitzar el control i seguiment de la intervenció amb actitud autocrítica, aplicant criteris de qualitat i procediments de retroalimentació per corregir les desviacions detectades.

Com s'ha anomenat a la competència anterior, els alumnes duran a terme escenificacions i role playing que després seran reflexionats en grup. També hi haurà un feedback per part del professor durant i després de la realització de totes les activitats pràctiques previstes a la unitat.

- o) Resoldre situacions, problemes o contingències amb iniciativa i autonomia a l'àmbit de la seva competència, amb creativitat, innovació i esperit de millora a la feina personal i amb els membres l'equip.

Les activitats pràctiques donaran lloc a escenaris diferents on es treballaran de forma transversal diverses competències. Entre elles, la de resoldre situacions o possibles dificultats que es poden donar en el context de la implementació dels programes de competències parentals.

4.6.2 Objectius del currículum als que contribueix la unitat didàctica

a) Seleccionar recursos, estratègies i instruments d'anàlisi de la realitat, analitzant les seves característiques, possibilitats i limitacions, per obtenir informació sobre les necessitats de les persones destinatàries i del context d'intervenció.

d) Analitzar les competències requerides als membres de l'equip de treball, analitzant el context d'intervenció i els criteris de qualitat establerts, per dirigir, coordinar i supervisar la implementació de projectes de intervenció.

e) Seleccionar espais, estratègies i materials, analitzant les possibilitats dels avanços tecnològics de l'àmbit de la comunicació, per dissenyar la promoció i difusió dels projectes d'intervenció.

n) Seleccionar tècniques participatives i de dinamització, analitzant les possibles fonts de conflicte, per dinamitzar grups promovent el respecte i la solidaritat.

o) Seleccionar tècniques i instruments d'avaluació, analitzant els criteris i indicadors de qualitat establerts en la planificació i la documentació associada al procés, per realitzar el control, seguiment i retroalimentació de la intervenció.

u) Aplicar estratègies i tècniques de comunicació, adaptant-se als continguts que es transmetran, a la finalitat i a les característiques dels receptors, per assegurar l'eficàcia en els processos de comunicació.

4.6.3 Continguts

Conceptuals: Els programes de competències parentals. Comparació entre el model PCF i el PGDCEEP. Continguts dels PGDCEEP.

Procedimentals: anàlisi crític dels dos models de competències parentals explicats a la unitat, participació activa i posta en comú dels punts forts i febles de cada un dels programes, participació activa amb aportacions pròpies respecte als programes, recerca d'informació d'experiències educatives en implementació de programes de competències, treball en equip, exposició oral, participació activa a les activitats pràctiques d'escenificació, role-playing i

implementació de les sessions del PGDCEEP, interiorització dels continguts teòrics principals.

Actitudinals: predisposició a la participació activa a les activitats proposades pel docent, actitud d'interès cap als continguts de la unitat, capacitat de crítica constructiva cap a un mateix, cap als companys i cap als continguts, capacitat de treball en equip, respecte, saber escoltar, prestar atenció, compliment de la confidencialitat.

4.6.4 Activitats del procés d'ensenyament/aprenentatge

Activitats d'introducció

Com a activitat prèvia a la unitat, es llançaria als alumnes algunes preguntes per tenir una idea dels coneixements previs sobre la temàtica. Algunes de les preguntes podrien ser: què enteneu per parentalitat positiva? Que trobeu que són els programes de competència familiar? Penseu que un programa de competència familiar pot contribuir en el benestar i l'èxit escolar dels fills i filles? Quins són els objectius que persegueix la implementació d'un programa de competències parentals? Quins són els agents implicats en l'educació dels joves? Coneixeu alguna experiència d'implementació d'un programa de competències parentals?

Amb aquestes preguntes el grup reflexiona i posa en comú els seus coneixements despertant la curiositat i incloent a tots els membres de la classe.

Una altra activitat podria ser veure alguna escena audiovisual on es vegi reflectida la manca d'habilitats parentals i a partir d'aquí es vagin formulant les preguntes.

Activitats de motivació

Per a motivar als alumnes s'explicarà l'activitat pràctica que es durà a terme amb famílies en la implementació del PGDCEEP on ells hauran de participar, així com la formació específica que rebran per part dels creadors del programa

amb altres professionals multidisciplinars. A partir d'aquí el docent els animarà a fer recerca d'altres experiències educatives semblants que després es posaran en comú amb la classe.

En aquest apartat es podria parlar de la distribució de l'aula. Sempre que l'ambient ho permeti, els elements de l'aula s'aniran adaptant segons l'activitat que es dugui a terme. Per a l'exposició dels continguts i participació dels alumnes en l'anàlisi dels punts forts i febles dels programes, la distribució podrà ser la tradicional. D'altra banda, per a les activitats d'escenificació, role playing i treball cooperatiu, s'optarà per un espai més obert i que fomenti a la participació dels alumnes. En el cas de l'escenificació i role playing pot ser un cercle i a el treball cooperatiu en petits grups podrà ser dinàmic i canviant segons les necessitats dels alumnes.

Activitats d'aprenentatge

Aquestes activitats englobarien les explicacions del professor en quant als continguts de la unitat referents als programes de competències parentals, els programes de referència comparats i el PGDCEEP en profunditat, també les tècniques i aportacions que el professor faci durant el desenvolupament de les activitats pràctiques. D'altra banda també ho seran les activitats encomanades als alumnes com la recerca d'experiències educatives i l'exposició oral de l'activitat.

Es considerarà també una activitat d'aprenentatge la formació especialitzada en el PGDCEEP.

Activitats pràctiques

Aquestes activitats es preveuen a rel de les activitats d'aprenentatge amb l'objectiu de facilitar la interiorització i l'aplicació dels continguts de les mateixes. Es preveuen: exposició oral, escenificació i role-playing i participació a dues sessions de la implementació del PGDCEEP.

Activitats de síntesi

Al final de cada sessió es farà una recapitulació del que s'ha fet durant la classe amb la participació voluntària dels alumnes.

Activitats d'autoavaluació

A l'inici de cada sessió es farà un recordatori d'allò vist a la darrera classe. Els alumnes podran autoavaluar el seu procés d'aprenentatge. El professor podrà anar fent preguntes per a que els alumnes comprovin la interiorització que van fent dels continguts.

També després de les activitats pràctiques d'escenificació i role playing hi haurà un temps dedicat a l'autoavaluació i avaluació dels companys. El professor farà les aportacions oportunes.

Activitats de reforç

Els alumnes que trobin dificultats en la interiorització del temari o en el desenvolupament de les activitats pràctiques i necessitin un reforç, se'ls donarà l'oportunitat de quedar a l'hora del pati a la biblioteca on el professor podrà atendre individualment els dubtes i donar les orientacions que siguin necessàries per facilitar el seu procés d'aprenentatge.

4.6.5 Avaluació

L'avaluació ha de formar part del procés, ha de ser activa i continuada. No ha de ser aliena a l'alumne si no que n'ha de formar part.

L'avaluació continuada i l'autoavaluació per part dels alumnes es dona tant a l'hora de parlar de les competències parentals, la parentalitat positiva o debatre els diferents models que existeixen per a contribuir en aquest sentit. Les habilitat argumentatives i les capacitats postes en pràctica pel propi alumne tant a l'aula com a la formació del programa faran que l'alumne sigui plenament conscient del seu procés i es pugui anar autoavaluant de forma continuada en lloc de fer-ho només al final. L'objectiu no és només la nota sinó que l'alumne sigui capaç de potenciar les seves capacitats i reforçar les seves debilitats per a ser un professional autocrític i resolutiu amb capacitat per adaptar-se i entrenar-

se a sí mateix. A l'inici de les sessions els alumnes faran un recordatori d'allò fet a la sessió anterior, recordant les habilitats adquirides per poder autoavaluar-se de forma continuada al llarg del procés d'aprenentatge. En el cas de debats, els alumnes podran aportar els seus arguments, fer preguntes als companys o introduir noves visions respecte als companys permetent la co-avaluació entre ells. Aquesta avaluació entre iguals els indueix a reflexionar i ampliar les visions des de les quals plantejar-se situacions o realitats que fins ara no havien tingut presents.

L'empoderament dels alumnes és un concepte que s'inclou dins la proposta i que es preveu aplicar formant als alumnes com a promulgadors del canvi i la parentalitat positiva a partir de les seves pròpies capacitats i potencialitats. Cal que els estudiants siguin conscients de les seves capacitats i es facin responsables d'elles, que les entrenin i les practiquin. L'empoderament contribueix a l'augment de la motivació i per tant a la millora de les capacitats. La confiança en un mateix i l'autoestima són fonamentals i imprescindibles no només a l'àmbit personal sinó també al professional pel paper que desenvoluparan.

La nota anirà en relació al procés d'aprenentatge que s'hagi dut a terme al llarg de la unitat didàctica, comptabilitzaran els treballs que el professor hagi encomanat als alumnes, la participació a classe i la posta en pràctica dels coneixements adquirits.

Com s'ha fet referència anteriorment, l'avaluació contemplarà tres nivells: autoavaluació, la co-avaluació i l'avaluació continuada. L'objecte principal de l'avaluació és el procés i no el resultat del procés. La finalitat és formar un alumne crític amb el seu procés d'aprenentatge.

En quant a les activitats que es puntuaran, s'avaluaran totes les activitats que es duguin a terme a classe en tant que proporcionen informació per conèixer la progressió del grup i si les estratègies són eficaces o no. També s'avaluarà la tasca encomanda.

Per obtenir la nota s'assignarà un tant per cent a cada indicador: participació a classe, nota del treball en grup, participació i maneig de les habilitats a les sessions d'implementació del PGDCEEP. El resultat serà la mitjana d'aquests.

La major càrrega de l'assignatura es preveurà per a que es dugui terme durant les sessions de classe, el que permet al docent observar el ritme d'interiorització de continguts, esforç, participació i motivació, que també influirà a l'hora de posar la nota.

4.6.6 Cronograma/temporització

S'estima que la unitat didàctica s'estructuri en 10 sessions. A continuació es descriuen:

1ª sessió

- Fer als alumnes algunes preguntes relacionades amb els coneixements que tenen respecte a la parentalitat positiva, els agents implicats en l'educació dels joves, programes de competències parentals i experiències que coneixen. (15 min.)
- Projecció d'algunes escenes de la pel·lícula "El Bola". Es demanarà als alumnes que descriguin de manera oral la relació que existeix entre el jove i els seus pares i la manca d'habilitats. (15 min.)
- Introducció dels continguts: parentalitat positiva, programes de competències parentals. (15 min.)
- Recapitulació (5 min)

2ª Sessió

- Recordatori sessió anterior (5 min)
- Introducció dels continguts: Programes de competències parentals de referència. El PCF i el PGDCEEP. (35 min)

- Activitat de participació oral: aportacions, preguntes, punts forts i febles dels programes. (10 min)
- Recapitulació (5 min)

3ª Sessió:

- Recordatori sessió anterior (5 min)
- Introducció de continguts: El PGDCEEP (30 min)
- Explicació de la iniciativa de participació en la implementació del PGDCEEP al centre educatiu amb les famílies dels joves de secundària i l'assistència a formació especialitzada del programa amb altres professionals multidisciplinars. (10 min)
- Preguntes dels alumnes (5 min)
- Recapitulació (5 min)

4ª Sessió

- Recordatori sessió anterior (5 min)
- Plantejament del treball en grup: recerca d'experiències educatives en la implementació de programes de competències parentals. Descripció i anàlisi. Exposició a classe. (5 min)
- Treball cooperatiu a classe: temps per realitzar el treball en grup. (40 min)
- Recapitulació (5 min)

5ª Sessió

- Recordatori sessió anterior (5 min)
- Activitats d'escenificació i role-playing previstes al PGDCEEP. Es duran a terme algunes de les dinàmiques previstes a la guia. (30 min)

- Activitat d'autoavaluació i co-avaluació: reflexió oral sobre les habilitat pròpies i dels companys, sensacions, dificultats, etc. (15 min)
- Recapitulació (5 min)

6ª Sessió

- Recordatori sessió anterior (5 min)
- Exposició treballs de grup (45 min)
- Recapitulació (5 min)

7ª Sessió

- Formació especialitzada del Programa Guia pel Desenvolupament de competències emocionals, educatives i parentals. (activitat extraordinària fora de l'horari lectiu. Es durà a terme al matí) La formació consisteix en introduir els continguts teòrics del programa i combinar-ho amb la simulació de les dinàmiques previstes a la guia del programa. Els participants es posen actuen com si fossin pares i mares mentre el formador fa de coordinador.

8ª Sessió

- Formació especialitzada del Programa Guia pel Desenvolupament de competències emocionals, educatives i parentals. (activitat extraordinària fora de l'horari lectiu. Es durà a terme al matí)

9ª Sessió

- Participació a les sessions d'implementació del PGDCEEP (en funció del temps previst per a la realització a l'activitat)

10ª Sessió

- Recapitulació dels continguts de la unitat (15 min)
- Experiències viscudes durant la formació especialitzada i la participació a les sessions d'implementació. (30 min)

- Autoavaluació i co-avaluació. (10 min)

4.6.7 Atenció a la diversitat

Timidesa extrema

Alguns alumnes poden tenir dificultats per a la participació i exposició oral davant els companys degut a un timidesa extrema. El docent procurarà crear un context de confiança i proximitat cap als alumnes on es puguin sentir còmodes per expressar-se. El grau de participació serà elecció de l'alumne però un requisit fonamental de la unitat. Es tindran en compte les característiques dels alumnes i es procurarà que la participació surti de la seva iniciativa, reforçant a aquells que més els hi costi i facilitant-los la intervenció.

Dificultats idiomàtiques

La majoria d'activitats són de caràcter oral i per tant l'alumne podrà interrompre les explicacions per aclarir els conceptes o paraules que no entengui. Els materials estaran en llengua catalana o castellana indistintament. Els alumnes amb dificultats concretes podran acudir al temps del pati, a la biblioteca o al departament per aclarir dubtes específics de llengua.

En quant a l'avaluació es tindran en compte els continguts més que la gramàtica en casos d'alumnes amb dificultats idiomàtiques considerables. Així i tot, donat que el treball escrit previst serà dut a terme en grup, tindran el suport dels companys a l'hora de redactar i expressar-se.

Dislèxia

En principi, aquests alumnes no haurien de tenir gaires dificultats ja que la majoria d'activitats són orals. Llevat del treball escrit que es farà amb el suport dels companys del grup i fet amb l'ordinador, el que els hi facilitarà la tasca.

Dèficit d'atenció

És un dels problemes més comuns a les aules, encara que sol ser menys freqüent en el cas dels alumnes de formació professional.

Les sessions estan previstes des d'un caire molt dinàmic, llevat de l'exposició dels continguts per part del docent. En el cas d'alumnes en dèficit d'atenció es procurarà donar explicacions individualitzades i detallades de la tasca així com donar una atenció especial a les seves participacions orals. Es donarà un reforç positiu a les tasques realitzades i a les intervencions procurant motivar a l'alumne i fent que li resultin interessants les activitats que es proposen. Es farà un seguiment del seu procés d'aprenentatge i del ritme de treball per evitar que quedi endarrerit. Determinades correccions o crides d'atenció es faran de forma individual i se li recomanarà que es col·loqui a un lloc de la classe on es senti tranquil i eviti distraccions. L'avaluació dels continguts no podrà ser diferent a la dels companys donat que s'han d'assolir les competències marcades.

Autoestima

El docent reforçarà positivament les tasques ben realitzades. Procurarà evitar els enunciats negatius i es centrarà en motivar i ressaltar allò positiu per aconseguir que l'alumne es senti capacitat i exitós, que confii en si mateix. El professor establirà comunicació amb l'alumne respecte a aspectes no acadèmics per tal que l'alumne es senti important i valorat per la figura docent, establint un clima de confiança i suport.

Adaptacions curriculars

No es duren a terme adaptacions curriculars donat que no es tracta de formació obligatòria. Els continguts i les competències s'han d'assolir per poder desenvolupar la tasca professional. Així i tot, els continguts, les sessions i les activitats es poden adaptar i facilitar per a una millor comprensió dels alumnes amb dificultats.

4.6.8 Foment de les TIC

L'ús de les TIC és un recurs essencial en el desenvolupament del procés d'aprenentatge als centres escolars. És necessari integrar-les de forma coherent per adaptar-nos a l'era de la tecnologia.

S'utilitzarà l'ordinador per a l'elaboració de treballs, recerca d'informació als cercadors i com a eina de comunicació amb el docent. En el cas de que el centre contes amb una eina *moodle* l'assignatura es vincularia a aquesta eina per tal de poder emprar-la de manera regular. S'obririen fòrums on els alumnes serien els protagonistes i la participació seria voluntària. A més dels fòrums el moodle donaria l'oportunitat de penjar feines fetes amb ordinador a casa per què el professor pogués anar corregint. El moodle, a més de ser una eina per avaluar als alumnes i que ells creïn espais de debat sobre temes relacionats amb la unitat didàctica seria un canal més de comunicació. La idea és que la comunicació sigui entre alumnes, de alumnes a professor i de professor a alumnes. Hi haurà un fòrum de dubtes, la possibilitat d'enviar missatges privats, un fòrum de discussió entre alumnes i finalment un apartat on es podran penjar totes les tasques.

Webs com *youtube* seran útils al llarg de les sessions, per projectar fragments de diàlegs de pel·lícules. El projector amb la pissarra electrònica s'utilitzaran de manera integrada en totes les classes.

5 CONCLUSIONS

Fruit del treball i de l'experiència del màster i les pràctiques s'arriba a diverses conclusions en quant a la tasca docent. En primer lloc, un aspecte a destacar és que el professor no es pot acomodar a la seva tasca. La innovació fomenta la motivació dels alumnes i fa que augmenti el seu interès. Aquest fet influeix positivament en l'èxit escolar, encara que no sigui l'únic factor. Els alumnes necessiten estímuls que els hi suposin reptes. La combinació de la teoria amb la pràctica, com les dinàmiques o el coneixement d'experiències que es duen a terme a altres llocs, facilita l'assoliment de les competències i converteix el procés d'aprenentatge en quelcom més agradable i motivador.

També voldríem destacar la rellevància del rol del docent a l'hora d'empoderar als alumnes i facilitar l'èxit educatiu. Una comunicació fluida entre alumne i professor crea un vincle i converteix al professor en una figura de suport i no només d'avaluació. D'altra banda, aquesta comunicació contribueix i possibilita l'avaluació continuada.

Una figura docent propera i flexible influeix de forma positiva en el procés d'aprenentatge dels alumnes i a més, ajuda al desenvolupament de les sessions. Acordar i consensuar, demanar opinió, valorar les participacions, etc. Són tècniques que faciliten la tasca docent i contribueixen al benestar de l'alumne.

D'altra banda cal destacar la importància de conèixer als alumnes de manera individual a partir dels sistemes als quals pertany per entendre les seves peculiaritats i motivacions. Conèixer les capacitats i les mancances dona la possibilitat al docent de corregir o adaptar els continguts i també d'avaluar de forma continuada.

Pel que fa a la viabilitat de la proposta educativa que es presenta en aquest treball, pensam que és totalment factible sempre i quan els agents implicats hi estiguin disposats a col·laborar. És una proposta realista, de baix cost econòmic i amb molts de beneficis a diferents nivells: centre, família, alumnes i professionals. El programa de competències parentals que es proposa és fàcilment adaptable i el fet d'implementar-lo des d'un centre educatiu amb la col·laboració d'alumnes de formació professional suposa una iniciativa innovadora i profitosa.

Aconseguir la col·laboració dels professionals multidisciplinars que son els agents implicats en l'educació dels joves i donar la possibilitat als alumnes de conèixer altres perfils professionals, conèixer experiències d'altres llocs, participar a formacions específiques i participar en la implementació de les mateixes pensam que suposa una oportunitat d'enriquiment pels alumnes. En darrer lloc, dir que l'àmbit educatiu és un escenari idoni per a fomentar la formació en parentalitat positiva tant a les famílies com als futurs professionals.

6 REFERÈNCIES

Bartau, I., Maganto, J., & Etxeberria, J. (2001). Los programas de formación de padres: una experiencia educativa. *Revista iberoamericana de educación*, 25, 1-17. Consultat des de

https://scholar.google.es/scholar?q=Bartau%2C+I.%2C+Maganto%2C+J.%2C+%26+Etxeberria%2C+J.+%282001%29.+Los+programas+de+formaci%C3%B3n+de+padres%3A+una+experiencia+educativa.+Revista+iberoamericana+de+educaci%C3%B3n%2C+25%2C+1-17.&btnG=&hl=es&as_sdt=0%2C5

Collet, J. i Tort, A. (2011) Capítol II La perspectiva teòrica: centres educatius, famílies i èxit educatiu per a tothom i Annex II Famílies i escola: les raons d'un distanciament. Famílies, escola i èxit: Millorar els vincles per millorar els resultats. Fundació Jaume Bofil. Barcelona.

Collet, J. i Tort, A. (2008). Cuadernos de pedagogia. Espacios de Participación. Consultat des de

http://caps.educacion.navarra.es/infantil/attachments/article/36/3_Espacios_de_participaci%C3%B3n.pdf

Comellas, M.J. (2009). Família i escola: compartir l'educació. (Barcelona). Ed. GARÓ d'IRIF, SL.

Curell, J. i Homs, O. (1991). Émile Durkheim, Educació i Sociologia. Textos pedagògics. Catalunya. Ed. Eumo

De la Iglesia, G., Ongarato, P., & Liporace, M. F. (2010). Propiedades Psicométricas de una Escala de Estilos Parentales e Inconsistencia Parental Percibida (EPIPP). *Revista Evaluar*, 10. Consultat des de <http://www.revistas.unc.edu.ar/index.php/revaluar/article/view/455>

Decret 120/2002. de 27 de setembre, pel qual s'aprova el reglament orgànic dels instituts d'educació secundària. Consultat des de: http://die.caib.es/normativa/pdf/02/2002-09-27_Decret_120-2002_BOIB_120_5-10-02_ReglamentIES.pdf

Errasti, J. M., Al-halabí, S., Secades, R., Fernández-Hermida, J. R., Carballo, J. L., & García-Rodríguez, O. (2009). Prevención familiar del consumo de drogas: el programa " Familias que funcionan". *Psicothema*, 21(1), 45-50. Consultat des de <http://www.unioviado.es/reunido/index.php/PST/article/view/8794>

Gómez, C. i Domínguez, J.A. (1998). Sociología de la educación. Manual para maestros. Madrid. Ed. Pirámide, S.A.

Martínez, R. A., Vázquez, B., Manuel, C., Berlanas, M., Cabeza, S., Dolón, A., ... & Fernández, M. R. (2010). Parentalidad Positiva en Asturias. Consultat des de <http://ria.asturias.es/RIA/handle/123456789/4115>

Navarro, V.; Clua-Losada, M. (2012). El impacto de la crisis en las familias y en la infancia. Observatorio Social de España. Ed. Planeta. (2012)

Oliver, J., Orte, C., Ballester, L., (2013). Los programas de Competencia Familiar en los servicios sociales de protección de menores en la Comunidad Autónoma de las Islas Baleares. Sesión: Estrategias de fortalecimiento de las familias, en educación, servicios sociales y de salud.

Orte, C., Ballester, L., & March, M. X. (2013). El enfoque de la competencia familiar, una experiencia de trabajo socioeducativo con familias. *Pedagogía social. Revista interuniversitaria*, (21), 13-37. Consultat des de https://www.upo.es/revistas/index.php/pedagogia_social/article/view/729

Orte, C., Ballester, L., Amer, J., Oliver, J. L., & March, M. X. Aspectos clave en la adaptación de programas de prevención eficaces basados en la investigación: el programa de competencia familiar. Consultat des de https://www.researchgate.net/profile/Joan_Amer/publication/264742836_Aspectos_clave_en_la_adaptacin_de_programas_de_prevencin_eficaces_basados_en_la_investigacin_el_programa_de_competencia_familiar/links/53eda4820cf26b9b7dc5f185.pdf

Pascual, B. (2013). Anuari de l'educació Illes Balears 2013. El sistema educatiu no universitari a les Illes Balears en xifres. Universitat de les Illes Balears. 2013. Consultat des de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4717734>

Pelegrina, S., Lendínez, J., & García, M. C. C. (2002). Los estilos educativos de los padres y la competencia psicosocial de los adolescentes. *Anuario de psicología/The UB Journal of psychology*, 33(1), 79-95. Consultat des de <http://revistes.ub.edu/index.php/Anuario-psicologia/article/view/8789>

Pérez-Bóveda, A., & de Eulate, C. Y. Á. (2015). Programas de formación parental. Análisis comparativo//Parenting programs. Comparative analysis. *REOP-Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 26(2), 104-122. Consultat des de <http://revistas.uned.es/index.php/reop/article/view/15231>

Pérez, F. (2004). El medio social como estructura psicológica: reflexiones del modelo ecológico de Bronfenbrenner. *EduPsykhé: Revista de psicología y psicopedagogía*, 3(2), 161-177. Consultat des de https://scholar.google.es/scholar?q=Modelo+ecol%C3%B3gico+Bronfenbrenner&btnG=&hl=es&as_sdt=0%2C5

UNODC (2009). *Guía para la ejecución de programas de desarrollo de aptitudes de la familia en materia de prevención del uso indebido de sustancias*. Consultat des de <http://goo.gl/B8pINc>

UNODC (2010). *Recopilación de programas de desarrollo de competencias parentales basados en evidencias empíricas*. Consultat des de <http://goo.gl/fc1Ty>

Kumpfer, K., Orte, C., Ballester, LL. i March, M.X. (2007) UIB. Consultat des de <http://www.prevencionbasadaenlaevidencia.net/index.php?page=ficha043>

7 BIBLIOGRAFIA

Bolívar, A. (2006). Familia y escuela: dos mundos llamados a trabajar en común. *Revista de educación*, (339), 119-146. Consultat des de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2057208>

Carretero, R. (2010). Resiliencia. Una visión positiva para la prevención e intervención desde los servicios sociales. *Nómadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales y Jurídicas*, 27(3), 91-103. Consultat des de <http://revistas.ucm.es/index.php/NOMA/article/view/26922>

Convivexit.caib.es. Institut per a la convivència i l'èxit escolar. Direcció General d'Innovació i Comunitat Educativa. Conselleria d'Educació i Universitat. Govern de les Illes Balears. Consultat des de <http://www.caib.es/sacmicrofront/index.do?lang=ca&mkey=M151>

(2012) Indicadors del Sistema Educatiu. Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats. Consultat des de http://iaqse.caib.es/indicadors_1.htm

(2012) Informe Pisa 2012. Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats. Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears. Consultat des de <http://iaqse.caib.es/>

(2003) Informe sobre el estado y situación del sistema educativo curso 2001/2002. Consejo Escolar del Estado. Ministerio de educación, cultura y deporte. Edita Secretaría General Técnica, Subdirección General de Información y Publicaciones. Consultat des de http://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=sZczo9Quw5EC&oi=fnd&pg=PA9&dq=Informe+sobre+el+estado+y+situaci%C3%B3n+del+sistema+educativo+&ots=UzpmreTme&sig=R06vJsV1fwZx_rkWaiLxYtk9qc#v=onepage&q=Informe%20sobre%20el%20estado%20y%20situaci%C3%B3n%20del%20sistema%20educativo&f=false

(2006) La equidad en educación. Informe analítico del sistema educativo español. Ministerio de Educación y Ciencia. Secretaría General de Educación. Edita Secretaria General Técnica. Subdirección General de Información y Publicaciones. Consultat des de <http://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=dEXoA1sQ16gC&oi=fnd&pg=PA4&dq=Informe+sobre+el+estado+y+situaci%C3%B3n+del+sistema+educativo+cur>

[so+2001/2002&ots=k30oWSqrPu&sig=3mN0D50KCBhEcvfFQCYBM6K1sW8#v=onepage&q&f=false](http://195.64.186.10/va/ssi/familiasInfancia/docs/programa2009_1.pdf)

Martínez, R. A. (2009). *Programa-Guía para el desarrollo de competencias emocionales, educativas y parentales*. Secretaría General Técnica, Ministerio de Sanidad y Política Social. Consultat des de http://195.64.186.10/va/ssi/familiasInfancia/docs/programa2009_1.pdf

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. (2008). Programa de competencia familiar (PCF). Manual de implementación del programa de competencia parental. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears.

Orte, C., Touza, C., & Ballester, L. (2007). Análisis del grado de fidelidad en la ejecución de un programa de competencia familiar. *Pedagogía social. Revista interuniversitaria*, (14), 95-103. Consultat des de https://upo.es/revistas/index.php/pedagogia_social/article/view/12

Real Decreto 1684/2011, de 18 de noviembre, por el que se establece el título de Técnico Superior en Animación Sociocultural y Turística y se fijan sus enseñanzas mínimas. BOE. Consultat des de <https://www.boe.es/boe/dias/2011/12/27/pdfs/BOE-A-2011-20272.pdf>

San Fabián, J.L. (2006). Participación de las familias y acción tutorial: dos puertas para el cambio. Ministerio de Educación y Ciencia. Secretaría General de Educación. Instituto superior de formación del profesorado. Participación de las familias en la vida escolar: acciones y estrategias. Consultat des de http://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=v2rUpSyWey4C&oi=fnd&pg=PA131&dq=la+participacion+de+las+fam%C3%ADlias+en+los+centros+educativos+de+secundaria&ots=F0Mv5O5P8n&sig=VwJWoHcebHibVRcXD2Uu7l_6Tt0#v=onepage&q=la%20participacion%20de%20las%20fam%C3%ADlias%20en%20los%20centros%20educativos%20de%20secundaria&f=false

Torío, S., Vicenta-Peña, J., & Inda, M. (2008). Estilos de educación familiar. *Psicothema*, 20(1), 62-70. Consultat des de <http://www.unioviedo.net/reunido/index.php/PST/article/view/8624>

Uriarte, J. de Dios (2006). Construir la resiliencia en la escuela. Revista de psicodidáctica, 11(1), 7-24. Consultat des de http://sistemas2.dti.uaem.mx/evadocente/programa2/NUTRI10_15/documentos/Resiliencia%20educativa.pdf